

/СЕЋАЊА

Др Јовица ТРКУЉА*

МОМИР Б. МИЛОЈЕВИЋ (1933–2021) ЧУВАР БАШТИНЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Недавно, уочи Божића, преминуо је Момир Б. Милојевић, професор и доследни чувар светлих традиција Правног факултета у Београду, стручњак за међународно право, свештеник права и правде, искрени патриота, писац драгоцених књига и студија. Његова смрт представља тежак губитак не само за нас, његове колеге и пријатеље, него и за целу српску правну струку.

*

Момир Б. Милојевић је рођен 22. априла 1933. године у Београду, у угледној грађанској породици. Његов отац Бранислав био је судија, а његов стриц Предраг познати новинар и публициста. Отац је градио каријеру од судског приправника до афирмисаног судије и адвоката. Будући да је често добијао премештаје, од Књажевца и Смедерева до Пирота и Краљева, Момир је основну школу учио у местима службовања свог оца. Гимназију је завршио 1952. године у Краљеву као један од најбољих ученика у генерацији.

* Редовни професор у пензији, Правни факултет Универзитета у Београду, Србија, trkulja@ius.bg.ac.rs.

На Правни факултет Универзитета у Београду уписао се школске 1952/53. године, а дипломирао је 1956. са одличним успехом. Током студија написао је више прилога који су награђени на конкурсима за студентске радове. Један је од оснивача и првих чланова Клуба Уједињених нација на Правном факултету и Универзитету.

После одслужења војног рока (1957/58) био је стипендиста Савета за просвету Србије за постдипломске студије на београдском Правном факултету, на којем је 1965. године са одликом одбранио докторску дисертацију „Положај појединца и његов активни субјективитет у међународном праву“.

Као стипендиста француске владе, боравио је на усавршавању у Паризу (1966–1968) ради проучавања улоге међународних организација у интеграцији Европе. Након тога је у више наврата био на студијским боравцима у Француској и Холандији, што је пресудно утицало на његово интелектуално формирање.

Од 1960. године проф. Милојевић је био запослен на Правном факултету Универзитета у Београду, прошавши пут од асистента до редовног професора, звања у које је изабран 1989. Предавао је Међународно јавно право, Међународне организације и Међународне односе. На постдипломским студијама држао је продубљене курсеве из Међународног јавног права и Међународних односа те специјалне курсеве: Чланство у Уједињеним нацијама, Решавање спорова у међународним организацијама, Коегзистенција, Европска безбедност и сарадња, Надлежност држава и међународно право, Положај радника миграната и Међународна заштита људских права.

Био је члан, секретар и председник више комисија и других тела Правног факултета, као и в.д. шефа Катедре за међународно право и међународне односе. Одржао је бројна предавања и учествовао на више од 90 научних и стручних скупова у земљи и иностранству. Деловао је и као потпредседник и саизвестилац Поткомитета за развој људских права у светлости Хелсиншке декларације (1976–1982), члан Комисије за људска права Светског удружења за међународно право (1975–1982), Комитета за примену људских права (1982–1992), Југословенске лиге за мир, Југословенског удружења за међународно право. Деценијама је био редовни сарадник и консултант Савезног секретаријата за иностране послове.

*

Проф. Милојевић је сазревао укорак са развојем међународног права на београдском Правном факултету. Био је и до данас остао драгоцен сведок и учесник тих процеса. Његово знање беше широко и поуздано, колико и живо и подстицајно. Његова реч је била одмерена и промишљена. Објавио је пет монографских студија и преко 250 научних и стручних радова, приказа и бележака из области: (1) људских права (*Положај појединца и његов активни субјективитет у међународном праву*, 1987) (2) међународних односа и међународног права (*Les droits de l'homme en période d'exception*, 1986), (3) међународних организација, (4) међународног хуманитарног права (*Повреде Женевских и Хашких конвенција у Србији*, 1988), (5) међународног кривичног права (*Међународне санкције*, 1994), (6) опште теорије државе и права и (7) међународног и уставног права и политичког система (*Устав, правни поредак и међународне обавезе Југославије*, 1989).

Ти радови су настали као резултат сериозних ауторових истраживања која су вршена са становишта унутрашњег, упоредног и међународног права. Њих одликују концепцијска конзистентност у приступу, велика акрибија, поузданост и темељитост расуђивања, савесност, продубљеност и оригиналност. Посебно их красе јасан и прецизан језик, дотеран, помало архаичан стил и анализа утемељена на развијеним методолошким и теоријским основама упоредног права. За њега је и у усменом и у писменом изражавању било важније много рећи, а не много говорити. У научном раду био је пример научног поштења и честитости.

Сарађујући са проф. Милојевићем на неким од бројних стручних скупова, његове колеге и најближи сарадници често су се могли уверити у то да иза мирноће и скромности његовог наступа опстају непоколебљив морални став, принципијелност и надмоћна егзегетска прецизност врхунског правника, као и конзистентна теоријска рефлексивност.

Проф. Милојевић је био изузетно педантан, марљив и вредан прегалац, који је инспирисао млађе нараштаје. Деценијама је био ненаметљиво свеприсутан у правном животу Србије, као један од наших највећих стручњака за међународно право, међународне организације, људска права, али и за нашу правну баштину.

Много је држао до српске правне баштине и историје Правног факултета Универзитета у Београду, увек настојећи да истакне улогу оних на чијим раменима стојимо, а да прећути сопствени допринос. Био је и остао веома скрупулозан и одан својим учитељима. Располагао је ретким сазнањима о преломним догађајима и истакнутим наставницима Правног факултета у Београду.

Учествовао је у оснивању и раду институција које су се бавиле оживљавањем заборављене српске правне баштине: пројекат „Извори српског права у САНУ“, часописа *Архив за правне и друштвене науке*, библиотеке „Политика и друштво“, едиције „Научно наслеђе Правног факултета у Београду“, збирке „Трагови“, Фондације „Миодраг Јовичић“ и других редакција.

У свом научном и педагошком раду увек се држао истраживачких метода и принципа које су код нас утемељили корифеји међународног права београдског Правног факултета, попут Миловановића, Веснића, Перића, Слободана Јовановића, Бартоша, Радојковића. По узору на те великане, проф. Милојевић је обављао просветитељску мисију међу правницима у Србији.

*

Момир Милојевић је био један од најревноснијих наставника Правног факултета Универзитета у Београду. Он је уопште био врло радин човек. У нашој правној струци, по свој прилици, нико није био толико дуго и истрајно запослен колико он. Био је не само професор Правног факултета него и истраживач, летописац и својеврсна жива енциклопедија те установе и правне струке, а поврх свега тога неуморно је одржавао контакте са нашим правним институцијама и истакнутим правницима. Његова вредноћа је исказивана и кад је отишао у пензију те ушао у позне године. Његов радни век трајао је пуних шест деценија. Рад је за њега био благодет, једини лек против празнине у животу. Говрио је: „Кад немам шта да радим, ја радим“ и често цитирао Цицерона: „Рад крепи младост, весели старост, краси срећу, а несрећи пружа утеху!“

Којег би се год посла латио, Милојевић би га вршио савесно – чак, могло би се рећи, и сувише савесно. Он је од себе и својих сарадника захтевао професионализам, одговорност, истрајност и доследност. Сматрао је да свака одговорност почиње одговорношћу према самом себи. Зато се тешко опредељивао, па није лако преузимао на себе одговорност, али, кад би се једном одлучио, био је непоколебљив. Ништа га није могло омести ни померити у његовим ставовима и убеђењима.

У сложеним стручним питањима заступао је сасвим јасан и одређен став. Није ни најмање личио на оне „неопредељене“, опортунисте, каријеристе који су зарад промоција, привилегија и синекура били спремни да жртвују своју аутономну критичку позицију, моралне принципе и професионална начела. Напротив, професор је по цену маргинализације и скромног живота на ивици оскудице успевао да

остане веран себи и својој самосталности, да одоли свим искушењима и да не окаља своју интелектуалну честитост. Захваљујући томе проф. Милојевић је био човек ретке усправности, принципијелности и доследности.

Због својих изузетних принципа, строгих моралних начела, живео је крајње скромно, а последње две деценије у материјалној оскудици. Упркос великим заслугама, његова скромност је учинила да је остао скрајнут и непознат. Био је од оних „скромних људи који су код нас ретки: за њих сви имају неко мало тужно, мало подсмешљиво поштовање“ (Иво Андрић). Довољно је поменути да због својих ригористичких етичких начела није прихватио понуђени наставнички кабинет, те је радни век на Факултету провео без сопственог радног стола и кабинета. Одбијао је да прими ауторске хонораре за рукописе које је објавио или превео са француског језика уколико би посумњао у професионализам и моралност наручилаца посла. Када је испунио услов за одлазак у старосну пензију, због сукоба са тадашњом управом Факултета, одбио је да потпише решење о пензионисању и до краја живота је живео без редовних припадности.

Ишао је кроз живот уздигнуте главе, трудећи се да ниједним својим гестом, ниједном речју ни јавним наступом не укаља свој морални лик. Више је личио на хришћанске мученике и српске просветитеље XIX века него на модерног грађанина који се спокојно предаје и прилагођава тековинама техничко-индустријске цивилизације.

Током своје академске и научне каријере остао је доследан начелима слободе, истине и правде. Те вредности је годинама уверљиво преносио својим студентима и научном подмлатку, дајући им пример како да као грађани и правници делују у складу са начелима људских права и демократске правне државе. Његова узорна и стваралачка универзитетска каријера редак је пример посвећености позиву, струци и институцији у којој је радио.

Био је изузетно поуздан и одан колега и пријатељ. Према пријатељству се односио као према биљци коју треба често заливати. Сматрао је да се прави пријатељ показује у невољи. Држао се мудре поруке Катона Старијег: *Nec quisquam melior medicus quam fidus amicus* (Нема бољег лекара од верног пријатеља). Нема међу његовим пријатељима позлеђеног којег он није тешио и храбрио, болесног којег он у болести није обилазио и бодрио, покојника који је одлазио са овога света којем он није одао пошту. Објавио је више десетина некролога и сећања на своје преминуле пријатеље и сараднике.

Од тренутка када је примљен за асистента Правног факултета у Београду 1960. његов живот и рад био је уткан у рад те установе, тако да је немогуће говорити о Правном факултету а да се не помене проф. Милојевић. Факултет је био велика љубав и друга кућа Момира Милојевића. Будући да се није женио и да није засновао породицу, доживљавао је факултет као своју другу кућу, а студенте и млађе колеге као сопствену породицу. На факултету је провео 42 године активне службе.

У дугој повести Правног факултета није забележен случај да је неки наставник после одласка у пензију две деценије редовно наставио да долази на Факултет, да свакодневно ради у библиотеци, прати главне факултетске манифестације, присуствује одбранама магистарских и докторских теза, дружи се с колегама у Наставничком клубу. Правни факултет је за њега био својеврсни храм и стожерна институција српске правничке културе, коју је одвајао од многих недостојних људи какви су незапажено пролазили његовим амфитеатрима и семинарима. Живео је с Правним факултетом. Све остало у његовом животу налазило се у другом плану. Божја милошта му је подарила здравље и луцидност до дубоке старости. После дружења са неколико блиских колега, отишао је са Факултета непосредно пре Нове 2021. године. Десетак дана касније, уочи Божића, у свом стану испустио је своју племениту душу.

Изданак грађанског Београда који нестаје, потомак честите породице Милојевића, ученик српских и француских правних корифеја, професор је ишао кроз живот као антички филозоф, са просветитељском лучом у руци. На свом часном животном путу носио је као једини пртљаг своје духовно богатство, своје књиге и бескрајну љубав за свој народ и свој Правни факултет. Његова лична честитост обезоружавала је противнике, а његова урођена виталност, истрајност и оптимизам помагали су нам и у најтежим тренуцима. Био је човек ретких квалитета којег је свако само по добру помињао и помиње.

Од нашег професора се опраштамо с тугом, али и поносни што смо га познавали и од њега много научили. Нека му је вечна слава и хвала!

У Београду, 10. јануара 2021.